

СЕРІЯ «ЖИВА МАТЕМАТИКА»

Н.П. Васильченко
О.М. Дяченко

ЖИВА МАТЕМАТИКА

Числа 1–5 та число 0

**Методичний посібник для формування в дітей
початкових навичок лічби та письма
у процесі підготовки до школи**

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 372.47
ББК 74.262.21
В19

Серію «Жива математика» засновано 2010 року

Васильченко Н.П., Дяченко О.М.

В19 Жива математика. Числа 1–5 та число 0 : методичний посібник для формування в дітей початкових навичок лічби та письма у процесі підготовки до школи / Н.П. Васильченко, О.М. Дяченко. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2013. — 36 с. — (Серія «Жива математика»).

ISBN 978-966-10-2133-3 (серії)

ISBN 978-966-10-2594-2

Пропонований посібник укладено відповідно до освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» Базового компонента дошкільної освіти України. Він містить методичні вказівки до робочого зошита «Числа 1–5 та число 0», які допоможуть дорослим методично грамотно й ефективно організувати заняття з ознайомлення дітей 5–6 років із базовими математичними поняттями та сформувати навички лічби в межах п'яти.

Для вихователів дошкільних закладів, учителів початкової школи та батьків.

УДК 372.47
ББК 74.262.21

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-2133-3 (серії)
ISBN 978-966-10-2594-2

© Навчальна книга — Богдан, 2013

Пропонований навчально-методичний комплект допоможе вихователям дошкільних закладів, учителям початкових класів та батькам організувати заняття з математики у процесі підготовки дітей до школи.

Зміст посібника:

- ✓ ознайомлення дітей 5–6 років із базовими математичними поняттями;
- ✓ відпрацювання навичок лічби в межах п'яти;
- ✓ формування початкових навичок письма.

Комплект, розроблений на базі авторського навчального курсу Н. Васильченко «Лексичні основи математики», представленого у книзі «Жива математика» (Посібник для підготовки дитини до школи. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан), складається із двох частин:

- 1) робочий зошит із друкованою основою для дітей;
- 2) методичний посібник для вихователя.

Таке розмежування зумовлене тим, що переважно діти 5–6-річного віку ще не вміють самостійно читати. Тому зміст та послідовність роботи викладені у **методичному посібнику**.

Робочий зошит призначений для поточної роботи дітей за кожною із запропонованих у посібнику тем. Для зручності аркуші зошита розділені на шість частин. У лівому верхньому куті кожної частини міститься позначення: **грибок** , **квіточка** , **сонечко** , **вишеньки** , **метелик** , **ялиночка** .

Кожну частину розглядають як маленький аркуш, що має такі самі складові частини, як і великий: поверхню, сторони, кути. Завдання з позначкою, наприклад, «грибок», діти виконують у тій частині аркуша, де намальовано грибок, і т.д.

У посібнику відведено також **додаткові аркуші** для індивідуальної роботи.

Характерною особливістю пропонованого навчально-методичного комплекту є наявність поточної та підсумкової діагностики рівня засвоєння дітьми навчального матеріалу. Для цього призначено **контрольні аркуші**, що, як і робочі, розділені на шість частин із такими самими позначеннями. Зміст контрольних завдань наведено у методичному посібнику. Варто зазначити, що в даному випадку **контрольні завдання** не передбачають формального оцінювання роботи дітей, а дають змогу дорослому визначити рівень засвоєння навчального матеріалу і зробити висновки щодо його подальшого викладання. Для дітей — це лише чергові поточні завдання.

Навчальний матеріал складається із п'яти блоків-«сходинок»:

- перша сходинка** — один, багато, жодного; число та цифра 0; число та цифра 1;
- друга сходинка** — число та цифра 2;
- третья сходинка** — число та цифра 3;
- четверта сходинка** — число та цифра 4;
- п'ята сходинка** — число та цифра 5.

Базові поняття й уміння, які діти засвоять у процесі роботи за даним посібником:

- один, багато, жодного, всі;
- перший, останній, сусідній, попередній, наступний, кожний, по черзі;
- числа від 1 до 5;
- по 1, по 2, ... , по 5;
- через 1, через 2, ... , через 5;
- порівняння чисел у межах 5 (більше, менше, дорівнює);
- збільшення та зменшення чисел на кілька одиниць (у межах 5);
- доповнення до 2, до 3, до 4, до 5;
- лічба у прямому та зворотному порядку;
- склад чисел 2, ... , 5;
- цифри 0, 1, 2, 3, 4, 5;
- читання запису дій додавання й віднімання в межах 5.

Матеріал кожної сходинки передбачає наступну послідовність завдань для дітей:

- ✓ виконай вправи з предметами;
- ✓ виконай вправи на аркуші;
- ✓ розкажи, що ти робитимеш, і виконай вправи за зразком;
- ✓ виконай завдання для допитливих;
- ✓ виконай тренувальні вправи;
- ✓ контрольні завдання.

Розглянемо кожен вид завдань докладніше.

«**Вправи з предметами**» — це вправи з реальними предметами, які є лічильним матеріалом або імітують елементи письма (наприклад, палички).

Ці завдання сприяють первинному усвідомленню дитиною навчального матеріалу. В результаті роботи діти отримують уявлення про кількість предметів, збільшення та зменшення кількості предметів, дії додавання і віднімання або образ правильно і красиво виконаного письмового завдання.

«**Виконай вправи на аркуші**». Ці завдання призначені для фіксації на папері отриманих уявлень про кількість предметів, дій додавання й віднімання або елементів письма.

У цьому блоці, як правило, вводяться нові терміни. Вони виділені курсивом.

Під час виконання завдань ми вчимо дитину коментувати свої дії. Наприклад: «*Ставлю точку в лівий верхній кут клітинки. Ставлю точку в лівий нижній кут клітинки. З'єдную їх і отримую вертикальну паличку*».

«**Розкажи, що ти робитимеш, і виконай вправи за зразком**». Ці вправи виконують функцію закріплення навчального матеріалу.

Завдяки даному виду вправ у дітей формується вміння планувати свою роботу, в активне мовлення вводяться нові слова. Наприклад: «*Ставлю точку в лівому верхньому куті клітинки, потім — у правому нижньому куті, з'єдную; ставлю точку в правому верхньому куті, з'єдную ... і т.д.*».

Дорослий контролює правильність виконання завдання і правильність мовлення дитини.

«**Завдання для допитливих**» — це завдання підвищеної складності.

«**Контрольні завдання**» — базовий діагностичний блок для визначення рівня засвоєння дітьми навчального матеріалу. Оцінювання дітей не здійснюється. За підсумками виконання цих завдань вихователь робить висновок, чи можна переходити до вивчення нової теми, чи ні.

Інформацію про рівень засвоєння вихованцями навчального матеріалу вихователь може отримати також на інших етапах роботи:

«**Розкажи, що ти робитимеш, і виконай вправи за зразком**» — діагностика засвоєння нових термінів і способів роботи;

«**Завдання для допитливих**» — діагностика вміння застосовувати здобуті знання;

«**Тренувальні вправи**» — діагностика рівня засвоєння поточного матеріалу.

Організація процесу навчання у запропонований спосіб гарантує повне засвоєння дітьми навчального матеріалу.

Необхідні для занять предмети вказано під час описування кожної «сходинки». Досить зручним навчально-ігровим посібником для формування у дітей навичок лічби є «Макромозаїка Васильченко». Якщо «Макромозаїки» немає, під час занять можна використовувати будь-який зручний лічильний матеріал.

ЧИСЛО ТА ЦИФРА 3

Навчальний матеріал: множина із трьох предметів; по три предмети, через три; порівняння, стільки ж, порівну (по три); збільшення (зменшення) на один, на два, на три (в межах 5); лічба у прямому порядку: 1, 2, 3; лічба у зворотному порядку: 3, 2, 1, 0; порядкова лічба: перший, другий, третій, останній; доповнення до трьох; «На скільки менше?», «На скільки більше?»; цифри 0, 1, 2, 3; читання записів дій додавання та віднімання в межах 3.

Додатковий матеріал, примітки

Вправи з предметами

Утворення числа 3

1. Візьміть у праву руку два олівці, а в ліву — один олівець. У вас стало *три* олівці. Повторіть хором і поодиночі: «У мене три олівці».

2. Візьміть *стільки ж* лічильних паличок, скільки у вас олівців. Продемонструйте рівність способом накладання: «У мене три олівці і три лічильні палички».

3. Розкладіть усі лічильні палички *по три* (кількість паличок має бути кратна 3).

4. Розкладіть лічильні палички *по три через три*, наприклад: три червоні палички, три білі і т.д.

5. Продемонструйте один пальчик правої руки, потім — ще один і ще один. Рахуємо: «Один, два, три».

Тепер загнийте один пальчик, потім ще один і ще один. Рахуємо: «Три, два, один, жодного».

6. Знайдіть на дошці *три* однакові предмети (перед заняттям вихователь готує цей матеріал).

7. Станьте в коло по троє. Виконайте по три стрибки, плескання в долоні, присідання одночасно, а тоді — по черзі. Придумайте подібні вправи для інших дітей.

Склад числа 3

1. Покладіть на стіл дві лічильні палички червоного кольору й одну білу паличку. Скільки всього лічильних паличок на столі?

«Три. До двох паличок додати одну паличку — буде три палички. Три — це два та один.»

2. Покладіть на стіл одну синю та дві білі палички. Скільки всього лічильних паличок на столі?

«Три. До однієї палички додати дві палички — буде три палички. Три — це один і два.»

Доповнення до 3

Робота в парі

1. Одна дитина бере один предмет, а інша — стільки, щоб усього в них стало три предмети:

«У тебе один предмет. Я беру ще два предмети, щоб у нас разом стало три предмети. До одного предмета додати два предмети — буде три предмети.»

2. Одна дитина бере два предмети, а інша — стільки, щоб усього в них стало три предмети:

«У тебе два предмети. Я беру ще один предмет, щоб у нас разом стало три предмети. До двох предметів додати один предмет — буде три предмети».

3. Одна дитина бере три предмети, а інша — стільки, щоб усього в них стало три предмети:

«У тебе три предмети. Я не братиму жодного предмета, тому що в нас разом уже є три предмети».

Збільшення на кілька одиниць

1. Підніміть на правій руці два пальчики, а на лівій — *на один* пальчик *більше* (стільки ж і ще один). Скільки пальчиків підняли на лівій руці?

«На лівій руці підняли три пальчики.

До двох пальчиків додати один пальчик — буде три пальчики.»

2. Підніміть на правій руці один пальчик, а на лівій — *на два* пальчики *більше*. Скільки пальчиків підняли на лівій руці?

«На лівій руці підняли три пальчики.

До одного пальчика додати два пальчики — буде три пальчики.»

Зменшення на кілька одиниць

1. Підніміть на лівій руці три пальчики, а на правій — *на один* пальчик *менше* (стільки ж і один пальчик загнути). Скільки пальчиків підняли на правій руці?

«На правій руці підняли два пальчики.

Від трьох пальчиків відняти один пальчик — буде два пальчики.»

2. Підніміть на лівій руці три пальчики, а на правій — *на два* пальчики *менше*. Скільки пальчиків підняли на правій руці?

«На правій руці підняли один пальчик.

Від трьох пальчиків відняти два пальчики — буде один пальчик.»

3. Підніміть на лівій руці три пальчики, а на правій — *на три* пальчики *менше*. Скільки пальчиків підняли на правій руці?

«На правій руці не підняли жодного пальчика.

Від трьох пальчиків відняти три пальчики — буде нуль пальчиків.»

Різницеве порівняння

1. Підніміть на правій і на лівій руці по три пальчики. Продемонструйте однакову кількість з допомогою способу накладання: «На лівій і на правій руці піднятих пальчиків порівну».

2. Підніміть на правій руці два пальчики, а на лівій — три. Накладіть їх один на одного і порівняйте кількість. Порівну? Ні. На скільки більше? На скільки менше?

Повторіть хором і поодиночі: «На правій руці піднятих пальчиків на один менше, ніж на лівій, а на лівій руці — на один пальчик більше, ніж на правій».

Від трьох пальчиків відняти два пальчики — отримаємо один пальчик».

3. Підніміть на правій руці один пальчик, а на лівій — три пальчики. Накладіть їх один на одного і порівняйте кількість. Порівну? Ні. На скільки більше пальчиків підняли на лівій руці?

у нижньому? На скільки більше фігур у нижньому рядку, ніж у верхньому? З'єднайте зафарбовані фігури з відповідним числом.

Аналогічно порівняйте кількість фігур у другій і третій групах.

РОБОЧИЙ АРКУШ №11

Грибок

Поставте стільки точок у порожніх клітинках, щоб їх загальна кількість у кожній парі відповідала числу 5.

Квіточка

Порахуйте кількість фігур у кожному випадку. З'єднайте результат з відповідним числом.

Сонечко

Порахуйте кількість предметів у кожному випадку. З'єднайте результат з відповідним числом.

Вишеньки

Порахуйте кількість предметів у кожному випадку. З'єднайте кольоровою лінією однакові результати.

Метелик

Візьміть два кольорові олівці. Зафарбуйте трикутники так, щоб у кожному рядку була різна кількість трикутників одного кольору.

Ялинка

1. Домалюйте на кожній кісточці доміно стільки крапок, щоб усього їх було п'ять.

2. Доповніть кожне число до 5, поставивши над ним відповідну кількість точок.

РОБОЧИЙ АРКУШ №12

Грибок

Зафарбуйте предмети, кількість яких менша за 5.

Квіточка

У порожніх клітинках домалюйте стільки фігур, щоб результати дії додавання були правильними. З'єднайте ці клітинки з відповідними числами.

Сонечко

У порожніх клітинках домалюйте стільки предметів, щоб результати дії віднімання були правильними. З'єднайте ці клітинки з відповідними числами.

Вишеньки

Наведіть цифри. У порожніх клітинках поставте знак «+» або «-».

Метелик

Наведіть цифри. У порожніх клітинках поставте знак «+» або «-».

Ялинка

У порожніх клітинках намалюйте необхідну кількість предметів.

Контрольні завдання

КОНТРОЛЬНИЙ АРКУШ

Метелик

1. Під кожним числом поставте стільки точок, щоб їх було на одну більше від цього числа.
2. Під кожним числом поставте стільки точок, щоб їх було на одну менше від цього числа.
3. Доповніть кожне число до 5, поставивши під ним відповідну кількість точок.

Ялинка

Перевірте, чи правильно виконані дії додавання та віднімання. Якщо знайдете помилки, виправте їх.

Навчальне видання

Серія «Жива математика»

ВАСИЛЬЧЕНКО Наталія Петрівна
ДЯЧЕНКО Ольга Миколаївна

ЖИВА МАТЕМАТИКА

Числа 1–5 та число 0

**Методичний посібник для формування в дітей
початкових навичок лічби та письма
у процесі підготовки до школи**

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Ірина Чорненька*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Галини Телев'як*

Підписано до друку 02.09.2013. Формат 60х84/8. Папір офсетний
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 4,19. Умовн. фарбо-відб. 4,19.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
office@bohdan-books.com *www.bohdan-books.com*

ISBN 978-966-10-2594-2

9 | 789661 | 025942 |